

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΝΕΡΑ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΗΜΕΡΑ ΜΝΗΜΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ Η ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ ΜΑΣ ΕΣΤΕΙΛΕ –ΔΙΚΗΝ ΥΠΟΜΝΗΣΗΣ– ΕΝΑ ΑΦΗΓΗΜΑ ΤΟΥ 1983 ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ «ΝΥΧΤΕΣ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ - ΔΕΚΑΟΧΤΩ ΟΝΕΙΡΑ» (ΕΚΔ. ΕΣΤΙΑ)

«Είμαι αθώος, κύριε...»

«Ναι, αλλά η αθωότητά σου δεν μπορεί να σε σώσει...»

Κάφκα

«Κάτω απ' το μαύρο φεγγάρι, μια κραυγή...»

Φ.Γ. Λόρκα

— Γιατί ο Αλβέρτος φορούσε παλτό Ιούλιο μήνα;
— Γιατί ο Αλβέρτος έπρεπε να φύγει αμέσως μ' εκείνο το παλιό πολεμικό καράβι;

— Γιατί ο Αλβέρτος κρατούσε έναμπογαλάκι ρούχα στο χέρι;

— Γιατί ο Αλβέρτος έκλαιγε, καθώς έστριβε τη γωνία του χωματόδρομου;

— Γιατί μας κοίταξε με τόσο πόνο, καθώς τραβούσε αμίλητος για το λιμάνι;

— Πού πήγαινε με τη μικρή του αδελφή;

— Ποιος ήταν ο Αλβέρτος;
Ήταν ένα εβραίοπουλο.
Παίζαμε μαζί. Ερχόταν με τ' άλλα παιδιά της γειτονιάς και παίζαμε. Μα άφησε το παιχνίδι στη μέση, γιατί έπρεπε, λέει, να φύγει αμέσως.

Πού πήγαινε; Κανείς δεν μας έδωσε απάντηση.

Στέκομαι στην άκρη του δρόμου και προσπαθώ να καταλάβω από πού κατεβαίνουν αυτά τα νερά... Παράξενο. Ολόκληρος χειμάρρος. Μα δεν έβρεξε. Τούτα τα νερά θαρρείς και αναβλύζουν μέσα από τη γη. Από τα έγκατα της γης.

Ή μήπως ήταν από πάντα εκεί ο ποταμός κι εγώ δεν τον είχα προσέξει; Μα είναι καλοκαίρι. Ιούλιος μήνας. Πώς είναι δυνατόν να πλημμυρίζουν τα ποτάμια! Κι εγώ πρέπει να περάσω τον δρόμο. Να φτάσω στη γωνία.

Μπαίνω μέσα στο νερό. Μου έρχεται σχεδόν ως τη μέση. Αριστερά είναι το σπίτι της Γεωργίας και δεξιά το ψαράδικο. Να μπορούσα τουλάχιστον να δω κάποιον. Να τον ρωτήσω για τα νερά. Δεν φαίνεται ψυχή.

Ομως, ξαφνικά, βλέπω κάτι να επιπλέει πάνω στο νερό. Κάτι σαν έναμπογαλάκι. Κι ούτε απορώ που δεν βουλιάζει.

Η ροή του ποταμού το φέρνει προς εμένα. Λίγο ακόμα και το φτάνω. Απλώνω τα χέρια.

Το μνημείο στην οδό Λίβερπουλ του Λονδίνου για τα εβραίοπουλα που γλίτωσαν από τους Ναζί το 1938 - 1939

Παράξενο. Δεν έχει βραχεί. Το παίρνω γρήγορα. Και προσπαθώ να βγω από το νερό. Να το ανοίξω. Η περιέργειά μου είναι τόσο μεγάλη! Μάλλον, δεν είναι περιέργεια, αλλά μια παράξενη διαίσθηση. Κάτι υπάρχει μέσα κει. Κάτι πολύ σπουδαίο.

Κάθομαι στο σκαλοπάτι του Ελισαίου και το ανοίγω με αδημονία. Τι να δω! Η φωτογραφία του Αλβέρτου. Ο Αλβέρτος με τη μικρή του αδελφή.

Περίεργο! Αυτό περίμενα να δω. Οπως τη μέρα που έφυγε. Φορά το παλτό του. Και τα μάτια του είναι λυπημένα.

Αισθάνομαι μια αγαλλίαση. Λοιπόν, ζει. Μπορεί και να ζει. Αυτό είναι ένα σημάδι.

Αφήνω τα άλλα πράγματα, ή, μάλλον, ούτε προσέχω τι άλλο υπάρχει μέσα στο δέμα, και σπκώνομαι να φύγω. Το νερό έχει τραβηχτεί. Ο δρόμος είναι βρεγμένος, βέβαια. Χωματό-

δρομος. Αυτός που βγάζει στο λιμάνι. Κι ένα φως πράσινο πορτοκαλί απλώνεται με μια εξαίσια διαφάνεια.

Κάνω να τραβήξω κατά κει, να δω αν έφυγε το καράβι. Ομως, ποιο καράβι; Πάνε τόσα χρόνια! Απορώ. Η φωτογραφία πώς σώθηκε; Κι εγώ; Πώς βρέθηκα εδώ; Αφού ο πόλεμος τέλειωσε. Αυτό το ξέρω καλά. Τούτο το μπέρδεμα μέσα μου γίνεται μια φοβερή αγωνία. Και το σπίτι μου είναι υδάτινο. Μια υδάτινη διαφάνεια. Μα πώς βρέθηκε στον δρόμο μου; Κάτι δεν καταλαβαίνω. Οι τοίχοι του σπιτιού μου είναι υδάτινοι. Μπορώ να διακρίνω το πρόσωπό μου μέσα από στρώματα διαφανή, που με γοητεύουν. Μα ποια σχέση έχει το σπίτι μου με τον πόλεμο; Κι ούτε ξέρω πια αν ο πόλεμος τέλειωσε. Κρατώ στα χέρια μου τη φωτογραφία που είναι τεκμήριο σπουδαίο. Ομως, για ποιο πράγμα;

Αυτή η αγωνία είναι ένα παράξενο οδυνηρό «χάσιμο» μέσα μου. Και ξυπνώ.

Είναι κάποιες στιγμές στη ζωή μας, κάποιες παράξενες μικρές στιγμές, που μας ακολουθούν ακοίμητες, κομμάτια σπασμένα ενός περιστατικού που χάθηκε και που το κουβαλάμε απειλητικό και μεγεθυμένο.

Κάθομαι στα σκαλοπάτια του Ελισαίου, μαζί με άλλα παιδιά, εκείνο το μεσημέρι του καλοκαιριού, όταν είδαμε τον Αλβέρτο, με τη μητέρα του και τη μικρή του αδελφή, να προχωρούν στον χωματόδρομο για το λιμάνι.

Θα έφευγαν, λέει, μ' ένα καράβι που τους περίμενε εκεί και που είχε έρθει μόνο και μόνο για να τους πάρει. Αλλά κανείς δεν ήξερε για πού.

Η μητέρα του και η αδελφή του προχώρησαν, έστριψαν τη γωνία. Ομως ο Αλβέρτος έμεινε λίγες στιγμές, ακριβώς εκεί, λίγο πριν στρίψει τη γωνία. Εκεί σήκωσε το χέρι του να μας χαιρετήσει.

Πλησιάσαμε κοντά του. Φορούσε ένα μαύρο βαρύ παλτό. Και ήταν μεσημέρι. Και ήταν Ιούλιος. Στο ένα του χέρι κρατούσε ένα μικρόμπογαλάκι, τόσο δα, όσο μπορεί να σπκώσει ένα παιδί, και με το άλλο του χέρι μας χαιρετούσε ακόμα.

Τα μάτια του ήταν λυπημένα. Τα μάτια του ήταν γεμάτα δάκρυα. Και δεν μίλησε. Κατέβασε το χέρι, σαν μικρή λαβωμένη φτερούγα. Και έφυγε. Έστριψε τη γωνία του δρόμου. Χάθηκε. Δεν μάθαμε ποτέ πια. Ποτέ κανείς.

Έμεινε ο χωματόδρομος άδειος.

Ήταν πολύ δυνατό το φως εκείνου του μεσημεριού. Και όποτε σκέφτομαι τον Αλβέρτο, μια αίσθηση θαμπωτική από άσπρο κάνει το περιστατικό ανάλαφρο, θαρρείς, σαν να αιωρείται λίγο πιο πάνω από την πραγματικότητά του, μέσα σε μια λύπη ονείρου.

Υστερα, χρόνια πολλά μετά, όταν διαβάζαμε για τα κρεματόρια και για τους θαλάμους των αερίων, όταν μας μιλούσαν για τα στρατόπεδα εκείνα του θανάτου, πάντα στη σκέψη μου ερχόταν αυτή η εικόνα του μεσημεριού. Το χέρι του παιδιού, που μας χαιρετούσε, και τα λυπημένα μάτια, που δεν γνώριζαν τότε ακόμα τη μοίρα που τους περίμενε.

Όλη αυτή την εμπειρία την κατοπινή την έζησα σε σχέση πάντα με το περιστατικό εκείνο, που δεν ήταν παρά ένα μικρό σπασμένο κομμάτι της θύμησης και που το κουβάλησα μέσα στον χρόνο. Μέσα σε εκείνη την παράλληλο, όπου εγώ υπήρχα έξω από τον χρόνο. Μέσα στα θρύψαλα του παιδικού εαυτού μου

Κάστρο Λήμνου, 28 Ιουνίου 1983

Σημ.: Χρόνια μετά, τα όνειρα εκείνα έγιναν βιβλίο. «Νύχτες του φεγγαριού, δεκαοκτώ όνειρα» ο τίτλος. Στο Βιβλιοπωλείο της Εστίας, η έκδοση. Κι ύστερα, εδώ και κάποια χρόνια, πολλοί άγνωστοι αλλά και γνωστοί που έρχονταν από ταξίδι τους στο Τελ Αβιβ, μου έλεγαν πως το βιβλίο το είχαν στην πρεσβεία τους, ανοιγμένο στη σελίδα του κειμένου.